ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ: УЧАСТЬ ОРГАНУ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ ТА ПОДАННЯ НИМ ПИСЬМОВОГО ВИСНОВКУ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПОРІВ ЩОДО УЧАСТІ ОДНОГО З БАТЬКІВ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ, ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ТОЩО Є ОБОВ'ЯЗКОВА[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Матеріал розкриває правову позицію Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладену в постанові від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19), щодо обов'язкової участі органу опіки та піклування в розгляді сімейних спорів. Верховний Суд нагадує, що за частиною четвертою статті 263 ЦПК України суд при виборі й застосуванні норми права враховує висновки щодо її застосування, викладені в постановах Верховного Суду, а доводи касаційної скарги оцінюються через системний аналіз норм матеріального права. Відповідно до статті 19 СК України участь органу опіки та піклування обов'язкова в спорах про участь одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця її проживання, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері чи батька, позбавлених батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її не на підставі закону чи рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним. Орган опіки подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною чи брати участь у її вихованні, а також інших документів, що стосуються справи. Суд може не погодитися з таким висновком, якщо він недостатньо обґрунтований або суперечить інтересам дитини. У справах про місце проживання дитини суди мають виходити насамперед з її інтересів, враховуючи сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан, і дотримуватися балансу між інтересами дитини, правом батьків на виховання та їхнім обов'язком діяти в її інтересах. Справу направлено на новий розгляд до апеляційного суду, зокрема з огляду на принцип процесуальної економії, адже саме цей суд уповноважений встановлювати фактичні обставини, досліджувати й оцінювати докази. Під час нового розгляду він має з'ясувати доцільність визначення місця проживання дитини з батьком або матір'ю з урахуванням висновків органів опіки щодо обох варіантів, найкращих інтересів дитини та її чутливості. Для судових експертів-психологів позиція важлива тим, що психологічний стан дитини прямо названо серед обставин, які суд зважує поряд із висновком органу опіки та піклування.

Ключові слова: Верховний Суд, орган опіки та піклування, висновок органу опіки та піклування, місце проживання дитини, найкращі інтереси дитини, стаття 19 Сімейного кодексу України, участь у вихованні дитини, психологічний стан дитини, процесуальна економія.

Legal Position of the Supreme Court: Participation of the Guardianship Authority and Submission of Its Written Opinion Are Mandatory in Disputes over a Parent's Participation in a Child's Upbringing, the Child's Place of Residence and Similar Matters

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. The paper presents the legal position of the Civil Cassation Court within the Supreme Court set out in its ruling of 23 December 2020 in case No. 712/11527/17 (proceedings No. 61-18882sv19). The Court recalls that under Article 263(4) of the Civil Procedure Code of Ukraine courts must take into

account the Supreme Court's conclusions on the application of legal provisions, and that cassation arguments are assessed through a systematic analysis of substantive law. Under Article 19 of the Family Code of Ukraine, the participation of the guardianship and custody authority is mandatory in disputes concerning a parent's participation in a child's upbringing, the child's place of residence, deprivation and restoration of parental rights, visits by parents deprived of such rights, removal of a child from a person holding the child unlawfully, parental management of the child's property, and cancellation or invalidation of adoption. The authority submits a written opinion based on an inspection of the living conditions of the child, the parents and other persons wishing to live with the child, as well as on other documents. A court may depart from that opinion if it is insufficiently reasoned or contrary to the child's interests. In residence disputes courts must give priority to the child's interests, taking into account stable social ties, place of study and psychological state, and balance them against parental rights and duties. Relying also on the principle of procedural economy, the Supreme Court remitted the case to the appellate court, which is empowered to establish facts and assess evidence, and instructed it to decide whether the child should live with the father or the mother in light of the guardianship authorities' opinions and the child's best interests. For forensic psychologists, the ruling confirms that the child's psychological state is weighed together with the guardianship authority's opinion.

Keywords: Supreme Court of Ukraine, guardianship and custody authority, written opinion of the guardianship authority, child's place of residence, best interests of the child, Family Code of Ukraine, parental rights, psychological state of the child, procedural economy.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.12.2020 у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 23.01.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pravova pozytsiia Verkhovnoho Sudu: uchast orhanu opiky ta pikluvannia ta podannia nym pysmovoho vysnovku pry rozghliadi sporiv shchodo uchasti odnoho z batkiv u vykhovanni dytyny, vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny toshcho ye oboviazkova [Legal Position of the Supreme Court: Participation of the Guardianship Authority and Submission of Its Written Opinion Are Mandatory in Disputes over a Parent's Participation in a Child's Upbringing, the Child's Place of Residence and Similar Matters] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4128-pravova-pozitsiya-verkhovnogo-sudu-uchast-organu-opiki-ta-pikluvannya-ta-podannya-nim-pismovogo-visnovku-pri-rozglyadi-sporiv-shchodo-uchasti-odnogo-z-batkiv-u-vikhovanni-ditini-viznachennya-mistsya-prozhivannya-ditini-toshcho-e-obov-yazkova (onovlena versiia vid 24.01.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.12.2020 u spravi № 712/11527/17 (provadzhennia № 61-18882sv19) [Ruling of the Civil Cassation Court Within the Supreme Court of 23.12.2020 in Case No. 712/11527/17 (Proceedings No. 61-18882Sv19)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93835748 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].